

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש 'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תוב"א

ע"י הרה"ג
ד' מנשה ישראל דייזמאן שליט"א
יום ד' פרשת תצוה | ו' אדר תשע"ח

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashn.com**

שיעור יומי ע"י הרה"ג ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

ו' אדר תשע"ח

וְעִשִּׂיתָ בְּגֵרֵי קִדְשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִיקָה לְכַבֹּד וּלְתִפְאֵרֶת: וְאַתָּה תִּדְבֹר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מְלֵאתִיו רוּחַ חֲכָמָה וְעָשׂוּ אֶת בְּגֵרֵי אַהֲרֹן לְקִדְשׁוֹ לְכַהֲנֵנוּ לִי: וְאַלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶרֶת וְמַעֲטֵל וְכֹתֶנֶת תְּשֻׁבֵץ מְצַנֶּפֶת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בְּגֵרֵי קִדְשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִיקָה וּלְבָנָיו לְכַהֲנֵנוּ לִי.

שינוי לשון הכתובים כפי המצב במקדש השם

הזכרנו אתמול ביאור ה'רחובות הנהר' מתלמידי החת"ס בריוקי הפסוקים הללו שמדבר מג' מצבים, בתחילה מדבר מבית ראשון שהיה נתקדש בשמן המשחה, לכן לא כתוב 'לקדשו', וכתוב לכבוד ולתפארת כנגד האורים ותומים. ולא הוזכר זרעו שבסוף בית ראשון כבר נגזז שמן המשחה. הפסוק השני מדבר מבית שני, שהיה הכה"ג מרובה בגדים ולכן כתוב 'לקדשו', השלישי מדבר מתיקון השלם שיחזור צנצנת שמן המשחה, ולכן לא כתוב 'לקדשו', ועתיד אהרן הכהן לעמוד לשרת. ונקיים בו בקרוב ונתת תרומת השם לאהרן, ושם ישוּבו האורים ותומים, לכן הם נקראים 'בגדי קודש'.

ח' בגדי כהונה לכפר על ז' מצות בני נח ועל עץ הדעת

ראיתי ביאור נוסף בספר דרשות בן איש חי, ע"פ דברי הגמ' זבחים דף פ"ח שיש כפרה בכל בגד מבגדי כהונה, חושן על עיוות הדין, מכנסיים על גילוי עריות וכו'. ובחתי"ס כתב שאפילו בלימוד מצות בגדי כהונה נשפע עלינו כפרות אלו. עד כדי כך שלכן נקרא פורים כיום כיפורים, משום שהוא חל לאחר פרשת תצוה, כשלוּמדים אלו הפסוקים זוכים לכפרה כיוה"כ.

ובגמ' שם אי' שהמעיל מכפר על לשון הרע, וכן על כל העוונות החמורות יש כפרה ע"י בגדי כהונה. והרמ"א בתורת העולה כתב ששמונה בגדי כהונה הם כנגד שמונה מצוות שנצטווה אדם הראשון, ז' מצות רבני נח, ע"ז, ברכת ה', דינים, שפיכת דמים, ג"ע, גזל, אבן מן החי, ואיסור אכילה מעץ הדעת.

וזה סדרן: חושן כנגד עון עיוות הדינים, אפוד כנגד ע"ז, כתונת כנגד שפיכות דמים, ציץ מכפר על עזות כנגד ברכת ה' שאין לך מחוצף כמבר"ך את ה' ואומר יכה יוסי וכו', מכנסים כנגד ג"ע, מעיל על לשון הרע זהו חטא עץ הדעת שהתחיל בלה"ר דנחש הקדמוני, אבנט מכפר על הרהור, זהו כנגד גזל, כי תחילת גזל בהרהור של חמדה. מצנפת מכפר על גסות הרוח, כשאוכלי מאבר מן החי נעשה גס רוח.

עושי המלאכה הכניסו אור רוחני בבגדי הקודש שעיי"ז היו מכפרים העון

עב"פ אלו הבגדים מכפרים על ראשי העבירות. ואי' בכתבי האריז"ל שכל אדם יש לו צלם רוחני, חלק בתוך נפשו וחלק מעל נפשו. ואי' בשלה"ק שהצדיקים היה להם כח מיוחד לחלק את חלקי הצל"ם שבנפשם, כאסתר המלכה שיי"א שהיא שלחה לבית אחשוורש רק חלק מהצלם שלה ולא היא עצמה היתה שם. כך גם בגדי הכהונה, איך אפוד שהוא בגד גשמי יכול לכפר, אלא שהיו עושי המלאכה מכניסים כח רוחני בתוך האפוד, שנאמר 'לחשוב מחשבות', כמו כל מעשה מצוה שאדם מכוון לקיים מצות בוראו, נעשה מציאות רוחני ע"י הפעולה הגשמית, החלק הרוחני הוא יותר מציאותי מחלק הגשמי שרואים בעיני בשר, וכך היה בכל בגדי הכהונה.

ישרותן ונאמונתן של עושי המלאכה, היו מקדשים את הבגדים

ואמר הבן איש חי שבגדי הכהונה היו מלאים במחשבות רוחניות ועיי"ז היו המה מכפרים על כל עוונות החמורות שבישראל. ועיקר פעולתם הרוחנית היתה ע"י שהיו נושאים ונותנים באמונה במלאכת הקודש. שהרי לא היו עוקבים אחריהם במשקל הזהב כמה הכניסו בכל חוט ובכל בגד, והיו יכולים ח"ו להעלים חלקי זהב להכניס בתוך כיסם רח"ל. וזה שנאמר 'והם יקחו את הזהב ואת התכלת', שיקחו אותם ביושר ונאמנות. בזכות היושר הזה, היה כח רוחני וצלם אלקי בתוך בגדי הכהונה שעל ידם היתה כפרת כל ישראל.

וזה שנאמר בהפטרת פ' שקלים, לאחר שעשו חשבון בכספי הנרבה: 'ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה פי באמונה הם עושים', היינו שלא עקבו אחריהם לברוק ולחשוש שמא גנבו ח"ו, וכן פרש"י שם: 'ולא יחשבו את האנשים - לא היו האמרכלין באין לחשבון עם האנשים הגזברין, אשר יתנו האמרכלין את הכסף תמיד על ידם לתת לעושי המלאכה, לפי שלא היו חשודים בעיניהם, כי באמונה הם עושים'.

חנוך התופר בנוסח פולין ובנוסח ליטא

ונודע שיש ב' נוסחאות איך לבאר מה שאמרו חז"ל על חנוך שהיה תופר מנעלים ועל כל תפירה ותפירה היה אומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. יש מקומות שלומדים מאמר זה בחירת קודש, שהיה מיוחד יחודים עליונים בכל תפירה. ויש מקומות שאמרו שאם משלמים לך על הנעל, אסור לך להסתכל באמצע בפרי עץ חיים ולכוון כוונות, רק לעשות מלאכתך ביושר ונאמנות, שהרי יעקב הצדיק היה פועל נאמן בבית לבן, ביום ובלילה, ותירד שנתו מעינו להיות שומר נאמן. וביארו בליטא שהכונה שהיה חנוך משתדל שהתפירה תהיה בתכלית השלימות, ולא יצטרך הקונה לתקן הנעל לאחר חצי שנה, וזהו היחוד השלם, שהרי הוא עושה

מלאכתו נאמנה רק משום שהקב"ה מסתכל ומשגיח בכל, וכ"כ בכתבי האריז"ל שאלו התיבות 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' הם בסוד 'יחודא תתאה', שזהו עבודת האדם לחבר העולם התחתון להשי"ת, כי כבוד מלכותו ממלא הכל, והוא משגיח איך שאני תופר הנעל, ולכן אני נזהר לעשות מלאכתי נאמנה.

ורווקא ע"י נאמנות של עושי המלאכה, שידעו שאין בודקים אחריהם אלא השי"ת לברו רואה ומשגיח במלאכתם, בזה הכח היה נשפע כח של סליחת העוון בבגרי הקודש. כמו שהעושה את האפוד היה נשמר מכל חשש ע"ז וישות, וארובה היה דבוק בהשגחת ה' בתכלית השלימות, כך האפוד מכפר על ע"ז. וכן בשאר בגרי הקודש.

הביאו את הנדבות לעושי המלאכה בנאמנות

וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ. בפשוטו של מקרא צריך להבין שלכאור' הוא מקרא מיותר, שכתב כתוב עד כאן מצות עשיה, ועשו את האפוד וכו', והרי פשוט שהם יקחו את הזהב כדי לעשות בהם מלאכת הקודש?

וביאר הרמב"ן שער עתה היתה צוואה למשה רבינו עצמו, וכאן נצטוו לרבר אל כל חכמי לב שיעשו הבגדים: 'ולכן אמר והם יקחו את התכלת ואת הזהב, שיקבלו הנדבה מן הצבור ויעשו בה את הבגדים והטעם לאמר, שלא ישקול להם הנדבה ולא ימנה, כי נאמנים הם, כענין שנאמר (מ"ב יב טז) ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים, וכאשר נאמר בבגדים הוא הדין בכל מלאכת המשכן, כי ביום הראשון בלבד כתיב ויקחו מלפני משה (להלן לו ג), וגם הוא שלא בחשבון לקחו הכל מלפניו, ובשאר הימים הביאו אליהם, ולכך כתיב (שם ה) ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא, כי להם היו מביאים, לא שיתנום למשה והוא ישקול על ידם, אבל הם לאחר שגבו הכל מנו ושקלו ואמרו למשה כדכתיב (להלן לח כד) ויהי זהב התנופה'.

הרמב"ן מחדש שרק ביום הראשון הביאו התרומה לפני משה, והוא נתנם לעושי המלאכה שלא בחשבון ומדידה, ובשאר הימים כבר הביאו לעושי המלאכה עצמם. כי היו נאמנים ולא חשדו בהם ח"ו שיגנבו איזה כבר זהב. ולאחר שנגבו הכל, באו לומר למשה חשבון זהב התנופה.

וכן אל' בגמ' ב"ב דף ט' וכן נפסק בשו"ע סי' רנ"ז שאין לחשוך בגבאי צדקה, ואין לבקש מהם חשבונות. אמנם טוב להם אם יבואו מעצמם לתת החשבון. אך אין תובעים זאת מהם.

וכתב הבאר מים חיים בפ' ויקהל, שההוכחה שהיו נאמנים הוא מזה שהם באו לפני משה ואמרו 'מרבים העם להביא', אילו היו ח"ו חשודים על הגזל, לא היו

מעכבים מלתרום עוד נרבות... זהו מיגו כח הטענה שהם נאמנים.

הקב"ה מעמיד בכל דור ודור גבאים נאמנים וישרים

וכתב החת"ס בתורת משה פ' ויקהל, בשלמא בעושי המלאכה דדורו של משה, ניחא, אך מי אומר שכך הוא בכל גבאי הצדקה שבכל הדורות, שהם נאמנים ואין לחשב עמהם? ותירץ החת"ס שכתוב בזה הפסוק בפ' ויקהל 'כל חכמי לב' ולא הוזכר שמות בצלאל ואהליהב, כמו שמצאנו שאמרו חז"ל שלכן לא הוזכרו שמות שבעים הזקנים שהיו עם משה רבינו שהיה ראש הסנהדרין 'לומר לך שכל בית דין שיעמוד לישראל' יש להחשיב אותם כאותם זקנים דמשה רבינו. ופי' הברטנורה שמכיון שלא הוזכרו שמותיהם, יתכן שאחד מהדיינים של משה רבינו היה שוה ערך כמו הדיינים שיש לנו בבית דין שבימינו.

וכמו כן, כל גזבר שיעמוד לישראל להנהיג קופת הצדקה, כל זמן שלא נתעורר חשדות, עלינו לסמוך עליהם 'כי באמונה הם עושים', כמו עושי מלאכת המשכן. 'וכן בכל דור, הבטיח השם כי יהיו בהם אנשים נאמנים שראויים למנות גזבר על הציבור'. כמו שהקב"ה לא 'פשט רגל' בענין הצדיקים האמת, כך לא 'פשט רגל' בגבאים ישרים. יש אנשים שיש להם תכונה רעה, שאין מאמינים באף אחד, כולם מזופרכים בעיניהם. והחת"ס טוען לעומתם, שהקב"ה אינו עוזב את עמו ישראל, ובכל דור יש אנשים ישרים ונאמנים.

הב"י בסי' רנ"ז מביא תשובת רב האי גאון על גבאי צדקה שהיה נחשד על הגניבה, ופטרו רבי האי משבועה דכתיב 'ולא יחשבו'. והקשה עליו בית יוסף איך מדמים מילתא למילתא והרי שם מדובר שאינם חשודים, אך כשהוא חשוד, עליו להשבע. ועי' שם בב"ח ודרישה ופרישה.

ונמצאנו למדים שיש שני הסתכלויות בענין חשוד. יש מציאות שבררך כלל האדם חשוד, ויש יוצא מן הכלל שאינו חשוד. ויש מציאות שבררך כלל אין חושדים בו, ויש יוצא מן הכלל כשהוא חשוד במיוחד. כך היא ההנהגה כלפי גבאי הצדקה.

לא לחשוד את האשה בהנהגת פרנסת הבית

ועי' ספר 'דרך השם' להמבי"ט שנכתב בנוסח של אגרת, ומדבר שם לגבי האשה בבית שגם היא כגבאי צדקה, שבררך כלל האיש מביא את הפרנסה לבית, כמו שכתוב בכתובה 'ואנא אפרנס יתך', והיא לוקחת הממון ומנהלת את הבית לכל מה שנצרך, צריך האדם שלא יחשוד באשתו, כי גם על האשה שלך נאמר בפסוק 'ולא יחשבו כי באמונה הם עושים', לא לשאול את האשה איפה העודף ואיפה כל פרוטה ופרוטה, כי בפשטות הכל בסדר, פרט למקרים מסויימים של חשד כדברי הב"י הנ"ל. אך כשאין מקרה מיוחד, אין לעקוב ולחקור על כל פרוטה להיכן אזל. וזלה"ק: 'צריך אדם להרים מכשול מלפניו, מהמחשבות שבינו ובין בני בית

המצויים אצלו, שלא יחשוב עליהם לחשדם שלא עשו כהוגן או שהחביאו דבר, כי באמונה הם עושים כל זמן שלא נתברר להיפך' ואין לו שום חיוב לברר שאינו ההפך.

טעם לדון לכף זכות, שעי"ז יהיה בעולם טוב ומיושב והוא עצמו גם ישתדל להטיב

כתוב במשנה אבות 'והוי דן את כל האדם לכף זכות', וכמה טעמים נאמרו בדבר. מהרי"ל דיסקין זי"ע אמר טעם נוסף לזה, כי צריך האדם לחיות בעולם מיושב ולא בעולם מופרך, אוי למי שהוא חי בעולם מופרך, הוא מלא טענות כרימון על הרבנים על האדמו"רים ועל ראשי הקהילה, ועל גבאי הצדקה, על המערכת, וכו' וכו', תמיד הוא אומר שהכל רקוב מבפנים, וכל אחד מתכוון רק לכבוד עצמו וכו', הרי זה ממש חיים של גהינם מר ממות. ועיקר הסכנה הוא מה שכיין שהוא חי בעולם מופרך, הוא גם מקל לעצמו להיות מופרך ולנהוג שלא כראוי, ועי"ז מפסיד עוה"ז ועוה"ב, כי נדמה לו שאין שום ענין להיות צדיק בסדרם...

ולכן מחדש מהרי"ל שאפילו אם הלימוד זכות אינו אמיתי, אעפ"כ יש ללמד זכות. כי אם תחיה חיים של עולם מיושב ומסודר, לכל הפחות תסדר את החיים שלך שיהיו ישרים ומיושבים, ותזכה לחיי עד. אם כל אחד יחשוב כך, שאני לא צדיק בסדרם אלא צדיק בירושלים, אזי באמת יהיה עולם מיושר ומסודר.

בכל הדורות היו אנשים חשדנים

היצר הזה להפריך ולטעון שכולם נוכלים, אינו יצר חרש בדור אחרון, כשמסתכלים בהסטוריה רואים שהוא יצר הרע ישן נושן, בכל דור ודור היו טוענים שכולם שקרנים וכו'. אותה פוליטיקה כבר היה ברורו של משה רבינו, עי' מדרש רבה פ' פקודי, מה שאמרו על משה רבינו כשבא מאוחר בבוקר, שהוא יושב בבית לחשוב גזרות על ישראל, ואם היה בא מוקדם, היו אומרים שאין לו שלום בית ואשתו גירשה אותו מהבית מוקדם. כמו שזה היה אמת שם, כך זה אמת היום... וכשכל אדם נחמד ומופרך בעיניו, רחמנות גדולה עליו.

כשאין חושדים בגבאים, נכנס ברכה והצלחה במלאכת הקודש

כתב החת"ס בפ' תצוה חידוש נוסף, שאם מקיימים זה הפסוק 'ולא יחשבו.. כי באמונה הם עושים', אזי נכנס ברכה והצלחה בעסקנות ובגבאות ויכולים להצליח בכפליים. וראיה לדבר שחשבון הזהב דפרשת פקודי באמת אי אפשר לעשות ממנו כפורת, כי היה תשע ועשרים כבר זהב, והרי הזהב הוא מתכת כבדה מאד, איך אפשר לעשות מזה כפורת שאמתיים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה וטפח עביה? ואפ' אם נאמר שהיה חלול הכפורת בתוכו, גם לא יספיקו 29 כבר. וזה עוד לפני האדנים והארון והכיסויים והציפויים והבריחים והקרסים.

וביאר החת"ס דזהו לשון הכתוב 'והם יקחו את הזהב' כלומר בלי חשבון, ועי"ז 'זעשו את האפוד זהב וגו'". שאילו היו מחשבים איתם על כל פרוטה ופרוטה, לא היו מצליחים כלל. כי החשדות באים מצד הגבורה שהוא סוד הצמצום, אי אפשר לבנות בניינים גדולים עם כסף קטן, אך כשאין מחשבים כי סומכים עליהם באמונה, אזי יראו הרבה הצלחה.

החשד והמעקב מצמצם את השפע

כמובן שלכתחילה צריך למנות גבאי צדקה איש נאמן מאד, כמבואר בשו"ע סי' רנ"ז, שיהיה איש כשר הן בתורה ויראת שמים, והן נאמנות בממונות בבחי' אפוטרופוס שמינוהו בית דין, אך לאחר שנתמנה לגבאי, האנשים מתחילים לחשוד שהוא מכניס בכיס. תיכף שהתחיל לגלגל את הקופה, היצר הרע מכניס חשדות, מי יודע מה הוא עושה שם. איך יש לו כסף לתת דירות לילדים, על זאת אומר הנביא 'כי באמונה הם עושים'.

אם מתנהגים איתנו באמונה ולא בגבורות וצמצום ומדת הדין, אזי יכולים להצליח ולבנות בניינים נאים ומתוקנים, אך כשחושדין בו, אין הקופה מחזקת מעט מן המעט. כי אין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין.

וכמובן שלא מדובר ביחידים שמשתלטים כפרנסים המתגאים על הציבור שלא לשם שמים, שחז"ל הפליגו ואמרו עליהם לשונות קשים מאד. אך כשבתחילה נברק ונתמנה כאיש ראוי וכשר, לאחר מכן אין לחשוד בהם שהם מה'רוב' שנכשלים בגזל, כמ"ש החת"ס שיש גבאי צדקה כשרים ונאמנים בכל דור ודור, וביודעי ומכירי קאמינא שיש גבאי צדקה המשרתים את הציבור נאמנה כל ימי חייהם.

הגבאים יזהרו להיות נקיים מהשם ומישראל

אין הכי נמי שעליו להזהר להיות נקי מה' ומישראל, ולא לקנות רכב חרש אחת לשלושה חרשים, וכ' החת"ס שהרבה יותר בנקל לצאת ידי חובה כלפי השי"ת מכלפי ישראל. וכמ"ש במשנה שקלים שהוא נכנס בבגד מיוחד שלא יוכלו לחשוד שהוא הכניס כסף בכיס הבגד, כי תמיד יש מוציאי לעז שיש להזהר מהם. אך גם לאחר הזהירות הגדולה, יש עדיין מוציאי לעז על הגבאים, ועל זאת מזהיר הנביא 'ולא יחשבו, כי באמונה הם עושים'. וכן אין עוקבים אחריהם בכל דבר שהם קונים אולי יש מקום אחר יותר בזול, כמו שאין להלחיץ את האשה בבית, אולי היתה יכולה לקנות בזול וכו'. כי באמונה הם עושים.

לסיכום, למדנו כאן שני עניינים: א. בגשמיות כדברי החת"ס שהברכה תיכנס בקופת הקהל רק באופן שאין מצמצמים בחשדות. ב. ברוחניות כדברי הבן איש חי שבכדי לבנות בניינים קדושים ורוחניים, בגדי קודש לכפר על בני ישראל, רק

באופן שאין חושדים בגבאים. אם יחשדו בהם, יהיה האפור והחושן כגוף בלא נשמה, ולכן מוכרח להיות 'באמונה הם עושים'.

לא היה שייך כלל לעשות חשבון עם עושי המלאכה, כי חוטי הזהב משולבים בכלי הקודש

כתב בעל ההפלאה שאין לדמות בין ההפטרה 'ולא יחשבו-כי באמונה הם עושים', למש"כ בפרשתן 'והם יקחו את הזהב'. ומה שכתב הרמב"ן 'והם יקחו-שלא יחשבו עמהם' אין ראיה, כי שם היה שייך לעשות חשבון עם עושי המלאכה כמה כסף היה בקופת הנדבות וכמה הוצאות היה להם. משא"כ במלאכת המשכן לא היה שייך לעשות עמהם חשבון כלל, כי בתוך האפור יש חוטי זהב, האם יש לך אדם שיכול לבא לעשות חשבון כמה סכום הזהב שיש בתוך האפור? הרי אין שוקלים את האפור כולו כמה הוא שוקל, שהרי הזהב מעורב בשאר המינים. לא כמו צורף זהב שנתתי לו זהב שיצרף לי גביע או מנורה, ואח"כ אני שוקל את הכלי לדעת כמה זהב יש בו. אך כאן שחוטי הזהב מעורבים בשאר מינים אי אפשר לבא בחשבון כלל. וכן ציפוי השלחן בזהב. אי אפשר לשקול ציפוי לבד. וכן בפרוכת שיש בה חוטי זהב, אי אפשר לפרק את הפרוכת ולהוציא חוטי הזהב לשקול אותם. מלבד זאת שלא היה דין כמה עובי או רק יהיה חוט הזהב ששזור. ממילא אי אפשר לעשות חשבון במלאכת המשכן.

'והם יקחו את הזהב' - החשוב ביותר

ומה שכתוב 'והם יקחו את הזהב' פירש ההפלאה שכאן אי אפשר לעשות חשבון, אפילו אין צריך לכתוב שלא יחשבו, אלא שאמרו חז"ל בגמ' שיש כמה וכמה מיני גוונים של זהב. כי הגדרת מתכת הזהב הוא כפי משקל הסגולי של מתכת מיוחד שהוא מתייחס למשקל הזהב. שהרי יש גם זהב לבן ככסף ואינו נראה אחרת מכסף, אלא שיש בו משקל סגולי של זהב. והנה אחד מסוגי הזהב שבגמ' יומא הוא 'זהב שחוט', ופרש"י שהוא נטוה כחוט.

והנה כשבאו כל י"ג מיני הנדבות לפני עושי המלאכה, זה עשה פרוכת וזה ארון, וזה בגדי כהונה, מי מהם היה לוקח את הזהב והתכלת המשובח ביותר? אלו שהיו עושים את בגדי הקודש! כי לא רק בזהב יש כמה מינים, אלא גם בתכלת אי' בגמ' מנחות שיש כמה וכמה מדרגות בקליטת הצבע בתכלת.

וזה שאמר הכתוב 'והם יקחו את הזהב ואת התכלת' וגו', אלו שזוכים להתכבד בעבודת בגדי הכהונה, הם יבואו לקחת בראשונה את הזהב הכי משובח ואת התכלת הכי משובח, וכן בארגמן ותולעת שני ושש. וכמ"ש בגמ' יומא דף לר. שבגדי הכה"ג היה שוה הון תועפות, בגד שכולו שש, כמשכורת מכובדת של כמה שנים. המובחר שבמותר היה משמש לבגדי כהונה. וזהו לשון הפסוק 'והם יקחו

את הזהב ואת התכלת' בה' הידיעה, כמ"ש בגמ' מגילה דף כ"ח 'את הכבש האחד, המיוחד'.

ולכן לא כתוב בזה הפסוק מכנסיים, שהם אינם לכבוד ולתפארת אלא לכסות בשר ערוה, ממילא לא לקחו עבור המכנסיים את השש המיוחד ביותר, כי הפרוכת ובגדים החשובים, קודמים למכנסיים בברירת המזבחר שבשש.

השפע נמשך כפי מדת מחלק השפע

כתוב באמרי פינחס להרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע שטוב יותר שהאיש ינהל חשבונות הכספים בבית, כי הוא יותר שייך לשורש מדת החסד וההשפעה, משא"כ האשה היא בחינת כלי וצמצום בחי' גבורות, אם האשה מנהגת החשבונות חסר הברכה כי היא מצר מדת הגבורה.

כמזבן שיש נשים שיש להם נשמות מסטרא דדכורא, והדבר נבחן כשחותכים את העוגה, אם חותך פרוסות עבות ושמונות סימן שנשמתו ממדת החסד... וכל בית יש בו הגדרה בפני עצמה, פעמים שאחד מהם מתנהג עם מדת החסד בפזיזות והרחבה גדולה מדי, וצריך לתת גבול ומדה. ופעמים להיפך.

כלל הדבר שהשפע נשפע כפי מי שמסדר ומחלק את השפע. כמו שאמר הבעש"ט שמהקדרה שלו היה יכול לפרנס את כל העולם אלא שהוא צריך 'טבח' טוב. היינו זה שמחלק את השפע שיהיה בו מדת החסד וההשפעה. וכמו שראו אצל הרה"ק רבי ישעי'לה קראסטירער זי"ע שהיה מכסה הקדרה בבגדו, ומוציא בכף מתוכה ונותן ומשפיע לכל האורחים שבו, כל אחד קיבל, בלי שום צמצום. כי הכל תלוי בנשמת משפיע השפע.

וכן היה מעשה באלישע כשביקש לחלק שפע, ושאל אותו 'מה אתן לפני מאה איש', בזה צמצם את השפע, ובסוף מת בשער. כי סטרא דגבורה מקלקל את השפעת החסד. ואם אמר הבעש"ט שהוא צריך אחד שמחלק את האוכל, אמר רבי ישעי'לה אהיה אני המבשל ואני המחלק, וממילא לא יחסר כלום. וכך הוה.

ועי' מ"ב הלכות יו"ט שמדבר כנגד המותרות והפזרנות, אם אחד נופל לחובות מחמת ריבוי הפזרנות, הרי פשוט שאינו מדת החסד כלל, אלא דין מתחילתו ועד סופו, כי מוכרח מדת התפארת שממזג בין החסד לגבורה. אמנם בדרך כלל מלמדנו המבי"ט 'ולא יחשבו, כי באמונה הם עושים', שלא לצמצם בקמצנות, אלא לנהוג בנדיבות לב.

עזיבת שידוך כשנמצא קמצן וכילי

ובאגרות משה בתשובה דן שאם אחד החתונה רואים שהבן זוג הוא קמצן באופן נורא מאד, יתכן שאפילו אין צריך גט, כי אלו הם קדושי טעות! עד כדי כך. כמזבן

שזה לא למעשה. ומדובר באופן שהקמצנות היא מחלה קשה עמוקה, שאינו יכול להתרפאות ממנה.

ושמעתי בשם אב"ד אנטווערפן צוק"ל שאם נתוודע לאחר השידוך לפני החתונה שהבן זוג הוא קמצן במדה יתרה, זו סיבה אמיתית לעזוב את השידוך מבלי לשלם הקנסות. [אמנם מקובל מהבעש"ט שעדיף לגרש אחר החתונה מלעזוב שידוך לפני כן, רחמנא לצלן מהאי ומהאי]

בגדי כהונה הראשונים היה אהרן הכהן משלם מכיסו

לאחר שהזכרנו דברי הרמב"ן וההפלאה לבאר הפסוק 'והם יקחו את הזהב'. נזכיר מש"כ בתרגום יונתן שזה הפסוק הוא המשך לפסוק 'ואלה הבגדים אשר יעשו.. לאהרן ולבניו לקדשו לכהנו לי - והם יקחו את הזהב, תיבת 'והם' אינו מדבר בעושי המלאכה אלא באהרן ובניו! היינו שהם יקחו זהב מכסף אישי שלהם ויעשו מהם בגדי הכהונה. 'ואינן יסבון מממונהון ית דהבא'. ובפשטות היה זה 'יוצא מן הכלל', כי בכל הדורות מוכרחים לעשות בגדי כהונה משל ציבור דווקא, כמ"ש בגמ' 'ומא שכהן גדול שעשתה לו אמו בגד, יש לחשוש שמא לא נתנתו בכל לב לקופת הציבור, ואם הכהן רוצה עושה בה עבודת יחיד, ופרש"י 'קריאת התורה דיוה"כ' ששם אין דין בגדי כהונה, אם רצה לקרות בבגדי בוץ קורא, אם רצה לקרות בבגדי זהב קורא, וזה"ה אם רצה לקרות בכתונת שעשתה לו אמו, קורא, אך עצם העבודה אסור לו לעבוד עם הבגד שאינו משל ציבור, וכמ"ש הרמב"ם שעושים בגדי הכהונה מתרומת הלשכה.

אך הבגדים הראשונים היו מממונו הפרטי של אהרן הכהן. וכמו שמצאנו בחצוצרות הכסף שהיה צריך להיות מממונו הפרטי של משה רבינו. ועי' בחומש הכתב והקבלה שהאריך בזה.

והקשו האחרונים על דברי תרגום יונתן מפסוק מפורש (שמות לה, כא) 'וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוּ וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמִלְאכַת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: הרי להדיא שתרומת נדבת לבם היה גם לבגדי הקודש, ולא מכיסו הפרטי של אהרן הכהן?

היו רגילים בעבודת פרך, ונדבה רוחם אותם לעסוק במלאכות דקות ומורכבות

ותירצו ע"פ מש"כ הרמב"ן שאין הכונה לנדבת התרומה אלא לנדבת המלאכה. וזלה"ק: 'ויבאו כל איש אשר נשאו לבו על החכמים העושים במלאכה יאמר כן, כי לא מצינו על המתנדבים נשיאות לב, אבל זכיר בהם נדיבות, וטעם אשר נשאו לבו, לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר ארני דובר'.

נרבת לב היתה בהם שהסכימו להתנדב למלאכה, אע"פ שהיו רגילים בעבודת פרך במצרים, בסחיבת אבנים ולקושש קש ותבן, הרי במציאות לא שייך שיוכלו להצליח במלאכות עדינות ודקות כאלה, אעפ"כ התנדבו למלאכת הקודש, הנה יצאו זה עתה מטיט ולבנים, וכבר מתנדבים לחוט ומחט ורקמה.

אל תבחר בקורסים אלא ברוח השם

בימינו יש קורסים שלא נזכיר בשמם, שמבטיחים לאדם אם אתה תבא לקורס שלי, אתה תדבר אנגלית ואתה תצליח לדבר ברבים, ואתה תרים את הביזנס וכו', אתה ואתה, וידוע שהלכה למעשה אחוז מאד מאד קטן של הקורסאים הללו מצליחים, ומעשה שהיה בבית המדרש שהוצרכו לבעל תפילה לימים נוראים ולבעל תוקע, היה שם איש אחד שעבר קורס לחזנות וקורס לתקיעות, והצביע שהוא מוכן לקבל על עצמו להיות חזן ותוקע. ולמעשה לא הצליח בשניהם.

הרמב"ן מלמד אותנו שזו היתה נרבת לב, לא שעברו קורס מזורז לתפירה ורקמה, ולשיבוץ יהלומים וליטושם, הרי באמת היו צריכים כולם לענות פה אחד, 'אין אנו יכולים כלום', והיה משה רבינו אומר להקב"ה לא מצאתי בהם תופר ולוטש וכו'. אך לא כך היה, בני ישראל התנדבו לכל מיני המלאכות, לחרושת עץ ואבן ולכל מה שצריך. וכל זה היה ע"פ מה ש'נרבה רוחו אותו'.

וכמ"ש הספרים בשם הרמב"ם במורה, שכל אחד שקיבל על עצמו להתנדב למלאכת המשכן, היתה רוח ה' מנשבת בו, כמו שנאמר בשמשון ובגדעון, שרוח ה' הכניסה גבורה בלבו. וזהו 'נשאו לבו', 'נרבה רוחו', לא למדו שום קורס, אלא רוח ה' נשבה בלבם שיתנדבו למלאכת המשכן.

ובזה מתורץ דברי התרגום יונתן דאהרן הכהן שילם מכיסו לצורך בגדי הכהונה, ומה שכתוב שהתנדבו לבגדי הקודש היינו לתפירתן ורקמתן.

המדפיסים שינו הניקוד שלא כדת

אמנם יש מדפיסי ספרים שהתקשו בדברי התרגום יונתן, והגיהו ושינו הניקוד במקום 'מן ממונהו' - לשון ממון, 'מן ממונהו' היינו שלקחו הבגדים מהממונים על כך. ובחומש הכתב והקבלה מביא שכבר ראה אחד מהדפוסים הקדמונים שביקש להגיה כך. אך ידוע שכתב רבינו תם חרם על מי שמגיה כפי דעתו. ויש חומשים מלפני ארבעים שנה שעדיין יש ההגה הנ"ל וצריך לתקנם, וב"ה בחומש ארטסקרול ועוז והדר כבר תיקנו הניקוד כמו שהיה במקור, מממונהו לשון ממון. שהיה דין מיוחד שבגדי הכהונה הראשונים נעשו מכיסו של אהרן הכהן.

להסיר לעז, שילם אהרן את בגדי הכהונה מכיסו

ובחומש הכתב והקבלה ביאר שהיה באותו דור לזות שפתים שמשה רבינו מנהיג

הדור ממנה את אחיו אהרן לכהן גדול, ומלביש אותו בגדים יקרים מאד, וכמו שמצאנו שטענו ערת קורח, לקחת לעצמך מלוכה ולאחריך כהונה, והלא אם היו הבגדי יקר נקנים מקופת הציבור, היה הנסיון קשה מדי... לכן שילם אהרן הכהן אלו הבגדים היקרים מכיסו, שיוכלו לעמוד בנסיון הזה, לבטל דעתם לדעת תורה.